

encyklopedia

ZWIERZĘTA LEŚNE

- NIEDŹWIEDŹ BRUNATNY
- WILK
- LIS I RYŚ
- JELEŃ I SARNA
- ŁOŚ I ŻUBR
- DZIK I BORSUK
- BÓBR I WYDRA
- KUNA I ŁASICA
- WIEWIÓRKA I ZAJĄC
- JEŹ I DZIĘCIOŁ
- SOWA I ORZEŁ

Wydawnictwo Skrzat
Kraków

NIEDŹWIEDŹ BRUNATNY

waga: ok. 300 kg
rekord: 780 kg
długość ciała: 150-280 cm

W językach słowiańskich nazwa tego zwierzęcia wywodzi się od połączenia słów „miód” i „jeść”.

W Polsce niedźwiedzia brunatnego można spotkać w Tatrach i Bieszczadach. Jeśli do takiego spotkania dojdzie, trzeba zachować wielką ostrożność – „miś” jest bardzo niebezpieczny już przez samą swoją wielkość! Jeśli poczuje się zagrożony, może zaatakować.

Niedźwiedź brunatny – przedstawiciel rodziny niedźwiedziowatych – to jeden z największych drapieżnych ssaków na świecie. Zamieszkuje lasy w Azji, części Europy i w Ameryce Północnej. Ten zwykle brunatny, czyli ciemnobrązowy, a czasem też jaśniejszy „miś” z krótkim ogonem jest prawdziwym olbrzymem. Gdy stanie na tylnych łapach, ma „wzrost” nawet do 300 cm! Mimo swojej wielkości jest bardzo zwinny. Potrafi wspinać się na wysokie góry, pływać, a nawet biegać z prędkością do 65 km/h.

Niedźwiedź to sprawny myśliwy. Poluje na zwierzęta od małych po duże, ale jest... wszystkożercą. Najczęściej jada

Podgatunkiem niedźwiedzia brunatnego jest **grizli**, żyjący w Ameryce Północnej od Kanady aż po północny Meksyk. Zamieszkuje górskie łąki, tundry i wybrzeża – najbardziej lubi tereny nad rzeką czy strumieniem, w których chętnie łowi ryby.

rośliny, latem owoce leśne, jesienią grzyby, nasiona, jaja, a nawet trawę. I oczywiście miód! Dzięki świetnemu wzrokowi i umiejętności rozróżniania kolorów łatwo znajduje owoce w zaroślach. Potrafi też łowić ryby.

By przetrwać zimę, niedźwiedzie **hibernują** – czyli zapadają w sen zimowy – w legowisku, które wcześniej sobie przygotowują. Znajduje się ono w niedostępnym miejscu, ukryte w głębokiej jaskini, i nosi nazwę **gawra**.

W historii II wojny światowej zapisał się syryjski **niedźwiedź brunatny o imieniu Wojtek**. Polscy żołnierze przyciągnęli go, gdy był maluchem. Kiedy podrośł, oficjalnie przyjęto go do kompanii. Wziął udział w bitwie o Monte Cassino, przenosząc ciężkie skrzynie z amunicją. Wojtek lubił się siłować z kolegami żołnierzami, ale też do nich przytulać. Uwielbiał jazdę ciężarówką, zwłaszcza w szoferce. Wychowany z ludźmi, był bardzo łagodny i towarzyski. Dosiadł stopnia kaprala.

Młode niedźwiadki zostają przy mamie, aż osiągną samodzielność.

Niedźwiedź kojarzy się z siłą i potęgą. Pojawia się na wielu herbach, występuje w mitach, legendach i baśniach. Najstynniejszym miśmierzem z książek dla dzieci jest oczywiście **Kubuś Puchatek**.

fot. Cooper Hewitt, Smithsonian Design Museum

WILK

Wilk – przodek naszych domowych psów – jest drapieżnym ssakiem z rodziny psowatych. Te okazałe zwierzęta o mocnych zębach zwykle są aktywne nocą. To dobrzy wędrowcy – potrafią pokonywać spore odległości. Zamieszkują głównie lasy, tereny bagienne, równiny i góry na obszarze Europy, Azji i Ameryki Północnej. Najchętniej wybierają miejsca odludne, a jednocześnie pełne zwierząt, na które polują. Każda wilcza rodzina zajmuje konkretne terytorium, a jego granice oznacza swoim moczem – to właśnie w spadku po wilkach nasze psy koniecznie muszą obsikiwać drzewka!

Wilki żyją w grupach zwanych watahami. Zwykle liczą one 6-8 osobników, choć bywają większe – do 20 krewniaków. **Wataha** jest stadem rodzinnym, w którym przewodzi najstarsza para – **basior** i **wadera**. Tych seniorów rodziny ze względu na ich największe znaczenie nazywa się też **parą alfa**. To oni prowadzą całą grupę na polowanie. W stadzie panuje hierarchia – każdy ma w nim swoją, równie ważną, rolę do odegrania. Są więc specjaliści od tropienia, węszenia niebezpieczeństwa, przedniej straży oraz innych zadań na polowaniu.

waga: 60 kg
długość ciała: 100-130 cm
długość ogona: 30-50 cm

Bycie w grupie jest dla wilków bardzo ważne – jeśli wataha się rozdzieli, jej członkom grozi niebezpieczeństwo.

Dzieci pary alfa otacza się wyjątkową ochroną – opiekuje się nimi całe stado.

Przez wiele wieków wilki wzbudzały lęk i przedstawiano je jako bardzo groźne – jak np. wilk w bajce o Czerwonym Kapturku. Te zwierzęta są jednak ostrożne i raczej unikają kontaktu z ludźmi. Z czasem, gdy człowiek zajmował coraz więcej obszarów, znacznie zmniejszyła się ich liczba. Obecnie są objęte ochroną. Inaczej też rozumie się ich znaczenie w ekosystemie, czyli dla całej przyrody. Ponieważ często polują na zwierzęta osłabione, chore, a także żywią się padliną, w ten sposób utrzymują „zdrowotność” w lasach.

Wilki mają własny język. Szczekaniem ostrzegają obcych, by się nie zbliżali. Warczą, by uprzedzić o agresji. Skomlą, gdy o coś proszą albo okazują uległość. Piszcza, gdy się bawią. Wyciem porozumiewają się z watahą, oznajmiają koniec polowania czy uprzedzają rywali, że objęły teren w swoje panowanie. Wilki lubią wycić razem – gdy jeden zaczyna, pozostałe się przyłączają. Ten ich „śpiew” może się nieść nawet na odległość 10 km!

rzeźba wilczyca kapitolńskiej, symbolu imperium rzymskiego

W wielu mitach to zwierzę uosabia siłę, wytrzymałość i niezależność. Mongołowie uważają je za swojego przodka. Dla Japończyków jest strażnikiem gór i przyjacielem rolników. Według mitu o powstaniu Rzymu wilczyca ocaliła Romulusa i Remusa – założycieli tego miasta. W kulturach Pierwszych Narodów Ameryki Północnej wilcze kły służyły szamanom za amulety, które miały ich chronić.

hełm bojowy klanu Kaagwaantaan, Alaska

totem z Bella Bella w Kolumbii Brytyjskiej

LIS I RYŚ

Lis to drapieżny ssak z rodziny psowatych. Zwykle myślimy o nim jako o rudzielcu, ale w zależności od gatunku może mieć futro śnieżno-białe (lis polarny), srebrzyste, a nawet czarne. Najczęstszym z tej rodziny jest właśnie **lis rudy**, inaczej pospolity. Można go spotkać w Europie, Azji, Ameryce Północnej i w północnej części Afryki. W XIX w. wraz z osadnikami trafił też do Australii.

Te zwierzęta o krótkich łapach i wydłużonym tułowiu są bardzo zwinnymi skoczkami. Mają spiczaste uszy i czarne skarpety na nogach. Ich puszysty ogon, zwany kitą, może liczyć aż 60 cm – to ok. 70% długości całego lisiego ciała! Polują głównie nocą na małe gryzonie, często te słabsze i chore. Jadają także padlinę, dlatego zalicza się je do „sprzątaczy” lasu.

Te rudzielce kojarzyły się ludziom ze sprytem i przebiegłością – stąd np. literacka postać złoczyńcy Lisa Przechery. Na szczęście znamy też przyjaznego lisa z *Malego Księcia*.

Lisie stada czasem wybierają na swój dom określony teren (który znaczą moczem), a czasem wolą życie wędrowne. Mieszkają w jamach – niekiedy podkradają je borsukom.

Lisy są zwierzętami stadnymi – ich grupie, podobnie jak u wilków, przewodzi para alfa. Do rodziny należą dzieci tej pary i inne młode osobniki, które pomagają w opiece nad potomstwem przywódców.

waga: ok. 10 kg
długość ciała: 49-90 cm

Ryś należy do gatunków zagrożonych wyginięciem.

W rysich rodzinach najważniejsze są mamy. To one opiekują się dziećmi. Często ich córki, gdy już się usamodzielniają, zajmują tereny w pobliżu mam i utrzymują z nimi kontakt. Dorosłe samce zaś są samotnikami.

waga: do 20 kg
długość ciała: do 150 cm

Ryś jest drapieżnym ssakiem z rodziny kotowatych. Żyje w Europie, Azji i Ameryce Północnej. Na swój dom wybiera gęste, stare lasy. W nich znajduje kryjówki, które służą mu za mieszkanie. W dzień śpi, a w nocy jest aktywny – wtedy poluje. Potrafi poruszać się bezszelestnie i na dłuższy czas zastygnąć w miejscu, dlatego jest świetnym łowcą. Ten dziki kot ma krótki ogon i uszy zakończone ciemnymi pędzelkami, które pomagają mu lepiej słyszeć. Oprócz dobrego słuchu ma też świetny wzrok, wysoko skacze i doskonale wspina się po drzewach.

Mimo swojej zwinności ryś kiepsko biega, za to bardzo dobrze pływa.

Ten wędrowiec pokonuje duże odległości. Dzięki szerokim łapom sprawnie porusza się nawet po zaśnieżonym terenie. Rozpościera szeroko palce i jego łapy stają się „raketami śnieżnymi”.

